

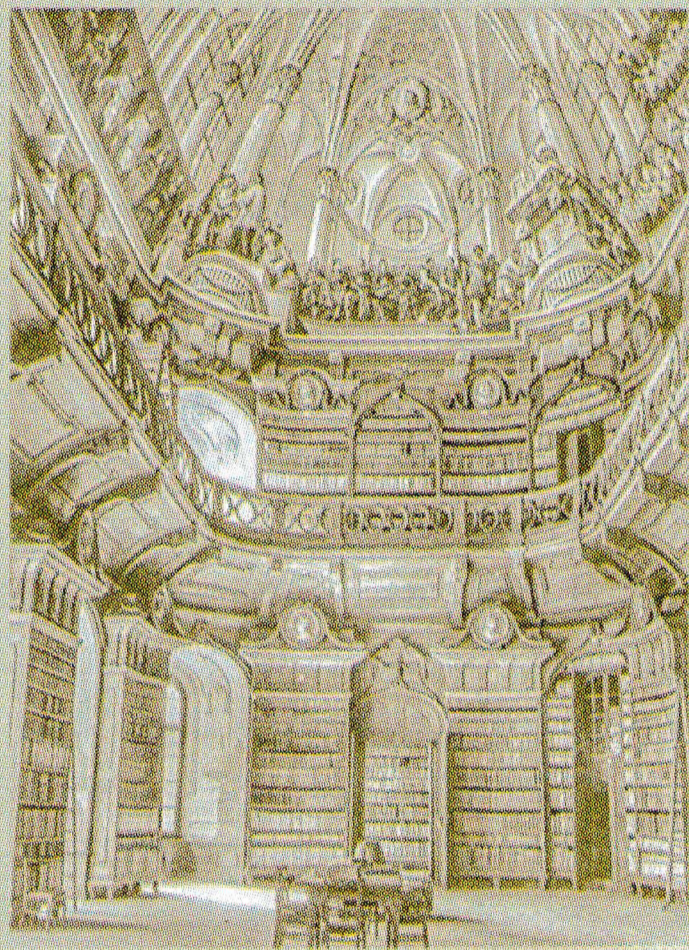
# ÚJABB HELYTÖRTÉNETI ÉRDEKESSEGEK AZ EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁRRÓL

Mindig nagy érdeklődéssel lapozgatom Kiss Péter könyvtáros helytörténeti könyveit. Neki is köszönhető, hogy magam is szívesen áldozok időt arra, hogy egy-egy érdekesebb témát feldolgozzak. A *Hatszáznégyen Eger múltjából 1944-ig*, vagy éppen a Líceumról, az egri művelődéstörténetről, a Főegyházmegyei Könyvtárról írt könyveit többször is olvastam. Látszik, hogy minden anyag összeállításakor az alapoktól kezdi a munkát, így sokszor tud újat vagy az addig megszokottól eltérőt mondani műveiben. Most, karácsony előtt jelenik meg új könyve, *Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár az ezredfordulóig* címmel.

SZERZŐ: TURAY ZOLTÁN

Kiss Péter

Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár az ezredfordulóig



Eger, 2018

*Elég csak rápillantani Kiss Péter bibliográfiájára, hogy azonnal szemet szúrjon: a Főegyházmegyei Könyvtár, annak története, Eger művelődéstörténetében játszott szerepe régóta foglalkoztatja. Legújabb könyvét is ennek szentelte.*

– Az egyházmegyei könyvtár történetével már jó néhányan foglalkoztak, köztük én is. Legutóbb a Líceum kötetben (*Az egri érseki Líceum történetéből*), az épületről és a benne működött intézményekről megjelent munkámban. Ez a 2016-os kiadvány annyiban érdekes talán, hogy ez az első olyan munka, ami kimondottan a levéltári, korabeli források alapján tárja fel az intézmény múltját. Ez egyrészt azt jelenti, hogy sok új dolog került abba a kötetbe a könyvtárral kapcsolatban, ami ezt megelőzően ismeretlen volt, másrészt pedig elég sok hibajavítást tartalmaz, összevetve más szerzők addig megjelent írásaival. A korábbi kutatási eredményeim közül itt is megemlítettem, hogy Eszterházy püspök eredetileg nem a tridenti zsinatot akarta megfestetni a barokk terem mennyezetére, hanem Mátyás királyt a korvinái között, illetve ki volt az első könyvtáros. De en-

nek a könyvnek nem az volt a célja, hogy a Főegyházmegyei könyvtár történetét mutassa be, hiszen az csak egy intézmény az összes többi közül, ami abban az épületben működött. A Líceum alapfunkciója, mint tudjuk, az oktatás volt, úgyhogy elsősorban az oktatási intézményeket igyekezett összegyűjteni. Azokat is, amelyek korábban teljesen ismeretlenek voltak, mint pl. a kertészeti és szőlészeti oktatás. A könyvtár az épületbe tervezett egyetemi oktatásnak lett volna a kiegészítő része, Eszterházy Károly püspök ezért hozta létre. A nyomdától kezdve a múzeumon át a különböző kiállításokig jó néhány más dolog is működött benne, egy időben itt volt még a vármegyei fegyvertár is. Annak a kötetnek mindezek bemutatása volt a célja. A könyvtár viszont van annyira jelentős – nem csak Egerben, hanem országosan és nemzetközi szinten is – az unikumai, a berendezése, a freskója kapcsán, hogy ennél sokkal többet érdemel: azt, hogy a történetét minél részletesebben és hitelesebben próbáljuk megismerni.

**– Említetted, hogy erről már sokan írtak. Mennyiben új az a fajta megközelítés, amit Te alkalmaztál a könyved megírásakor? Egyáltalán, van még új mondanivaló ebben a témában?**

– Úgy gondolom, hogy ezt nem lehet máshogy elérni, mint magának a könyvtár működése során keletkezett irattanyagnak a korabeli nyomtatott forrásokban megjelent adatokkal történő kiegészítésével. Így kerekedett ki most ez a könyvtártörténet, ami – úgy gondolom – az eddigiek közül mindenféleképpen a legteljesebb és a hibajavítások révén talán a leghitelesebb is. Még a 2016-os kiadványhoz képest is vannak benne újdonságok.

**– Melyek voltak azok, amelyek még Téged, a téma szakavatott ismerőjét is megleptek?**

– A könyvtárról szóló korábbi írásaimban is külön hangsúlyt kapott Gárdonyi és a könyvtár, illetve Gárdonyi és a Líceum kapcsolata. Most sikerült annak nyomára bukkanni, hogy a századforduló előtt mit tudott, illetve hogyan vélekedett a könyvtárról. Valószínűleg éppen az Egri csillagokhoz szeretett volna anyagot gyűjteni és ehhez lett volna szüksége könyvekre. Gárdonyi írt az OSZK-nak, hogy kaphatna-e a „nemzet könyvtárától” – ahogy ő fogalmazott annak idején – kölcsön könyveket az éppen készülő regényéhez. Hivatalból vissza is írtak neki, hogy magánembernek sajnos nem tudnak küldeni, viszont hogyha megkeres egy olyan intézményt, mint pl. az „érseki lyceumi könyv-

tár” akkor azon keresztül ennek semmi akadálya nincsen, mert annak a felelősségére már elküldik a kért műveket. De amit keres, lehet ott meg is találja. Válaszában az író egyebek mellett ezt írta: „A mi a líceumi könyvtárt illeti, az zárt könyvtár, papi könyvtár s privát könyvtár, – nem kérhetek belőle könyvet.” Ez engem olyan értelemben meglep, hogy itt, a városban volt és ennyire nem ismerte az egyházmegyei könyvtárat. Abból a szempontból viszont nem, hogy tudjuk, mennyire zárkózott életet folytatott. Ezért volt – akkor még – ennyire tájékozatlan.

#### **- Más érdekességek?**

– Nem csak Magyarországra kölcsönzött könyveket, vagy küldött el másolatokat a könyvtár. Svájcra és Skóciára vonatkozóan is van tudomásunk ilyen kérések teljesítéséről. A kornak megfelelően igen érdekes volt akkoriban ez a másolatküldés. Először megbíztak egy fényképészt azzal, hogy készítse el oldalanként a másolatot a kéziratról vagy kódexről, amit aztán elküldtek.

#### **- Akkoriban ez volt a mai szkennelés és e-mailben küldés megfelelője, csak 150 éve még postakocsin, majd vasúton, hajón, több hétig, hónapokig tartott a kézbesítés!**

– Még azt is tudjuk, hogy mely fényképeszeknek volt ehhez megfelelő felszerelésük Egerben. Az is érdekes, hogy mikortól kezdtek írni először a könyvtárról. A jelenlegi ismereteink szerint az 1810-es évekre datálható az első ilyen megjelenés. A kéziratokat már akkor is kutatták. Sőt, voltak olyan helyek, ahová el is küldték a kért dokumentumokat. Külön fejezetben foglalkozok azzal, hogy 1810-től 1949-ig, a második államosításig hány helyre küldtek el eredeti kéziratokat, adott esetben külföldre is, köztük Németországba a hallei egyetemre és a Párizsi Világkiállításra. Még arra is volt példa, hogy az Országos Széchényi Könyvtár fordult a Főegyházmegyei Könyvtárhoz, hogy teljesítsenek egy-egy kérést.

#### **- A Bródy-könyvek bezúzásáról mit lehetett megtudni?**

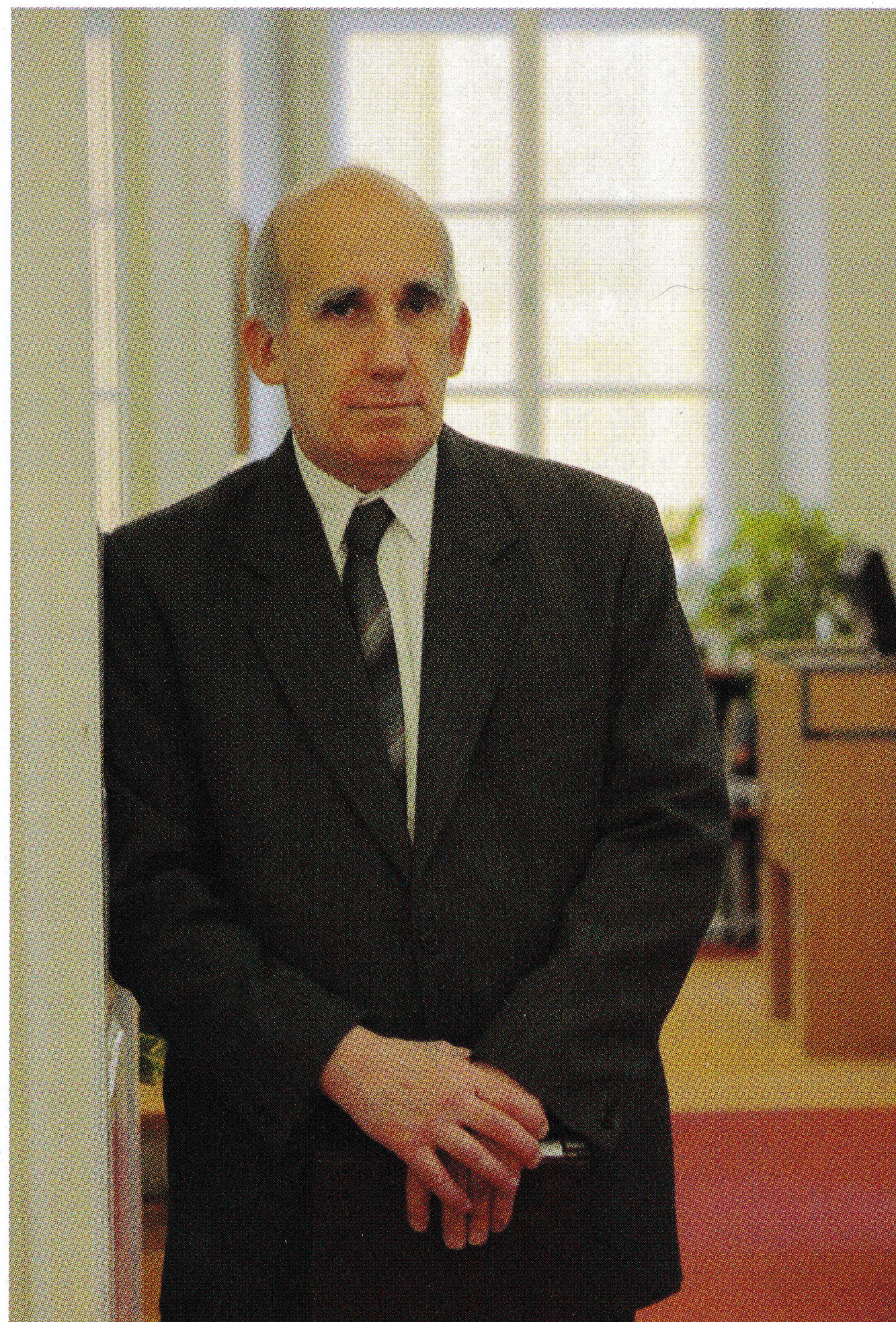
– 1944-t írtunk akkor, amikor rendelet született a zsidó származású szerzők műveinek begyűjtéséről. Ez vonatkozott az egri Főegyházmegyei Könyvtárra is. Annak idején a könyvtáros el is készítette a jegyzéket a meglévő művekről

és ebben Bródy Sándor két munkája is szerepelt. A jegyzék alapján a nyomda ezt átvette és gondoskodott róla, hogy zúzdába kerüljenek ezek a könyvek, köztük a két Bródy-kötet is.

#### **- Szerintem Vörösmarty Mihályt és azt a bizonyos tintatartót sem hagyjuk ki!**

– Arról eddig is tudomásunk volt, hogy Vörösmarty Mihály egyik tintatartója korábban az Egri Érseki Líceum Múzeumában volt látható. Az viszont eddig ismeretlen adat volt, amely 1866-ban jelent meg a korabeli helyi sajtóban. E szerint Zádor György jogtudós, „a Vörösmarty, Bajza és Toldy által 1830. táján vitt élénk irodalmi mozgalom egykori bajnoka, (...) Érdekes lesz tudni, hogy Vörösmartynak azon tintatartóját, melyből a halhatatlan költő »Eger« című hőskölteményét írta, s mely jelenleg az egri lyceumi könyvtárban őriztetik, az elhunyt jeles férfiú ajándékozta a nevezett intézetnek.” A kutatások során azonban nemcsak ez vált ismertté, hanem az is, hogy az ajándékozásra legkésőbb 1860-ban sor került. Egy korabeli visszaemlékezésben egyebek mellett ugyanis az olvasható, hogy „Gedeon bevitt Egerbe, beajánlott Kovács Ferenc egri festőnek 1860 év április hó 10-én. (...) a líceumban pedig (...) Nagy könyvtár, (...) s egyéb gyűjtemény, ezek között Vörösmarty Mihály tintatartója is.”

Remélem, sikerült felkeltenünk a kíváncsiságot ezzel a kis riporttal. Az biztos, hogy engem érdekel, hogy milyen újdonságokra derült fény Magyarország egyik legszebb könyvtárával, az Egri Főegyházmegyei Könyvtárral kapcsolatban.



## **BIBLIOGRÁFIA**

### **Kiss Péter eddig megjelent önálló művei**

- *Őket idézik az egri utcanevek* (Eger, 1988)
- *Arcvonások Eger művelődéstörténetéből 1944-ig* (Eger, 1993)
- *Az 1848-49-es események egri vonatkozású résztvevői* (Eger, 1998)
- *Hatszáznyegen Eger múltjából 1944-ig* (Eger, 2007)
- *Az Egri Főegyházmegyei Könyvtártól a Líceumig* (Eger, 2011)
- *A Petőfi kéziratról az elsodort forgókupoláig* (Eger, 2013)
- *Aranyoldalak Eger művelődéstörténetéből* (Eger, 2015)
- *Érdekességek az egri Líceum, az érseki palota és a székesegyház múltjából* (Eger, 2015)
- *Az egri érseki Líceum történetéből* (Eger, 2016)
- *Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár az ezredfordulóig* (Eger, 2018)